

ग्रामीण व नागरी भागातील पिण्याच्या
पाण्याची टंचाई निवारणार्थ घ्यावयाच्या
उपाययोजनांकरिता दोन स्वतंत्र उप
लेखाशीर्ष उघडण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: टंचाई २०२१/प्र.क्र.०३/पापु १४
जी. टी. रुग्णालय संकुल इमारत, ७ वा मजला,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ००१
तारीख: २६ फेब्रुवारी, २०२१

वाचा:-

- १) भुजल (विकास व व्यवस्थापन) अधिनियम २००९,
- २) विहिर अधिग्रहण व अधिनियम - १९८८ (सुधारणा १९९३)
- ३) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई १०९९/प्र.क्र. १२/पापु १४,
दिनांक ०३.०२.१९९९
- ४) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई १००८/प्र.क्र. १६८/पापु १४,
दिनांक २१.०८.२००९
- ५) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई २०१६/प्र.क्र. १४३/पापु १४,
दिनांक ०४.०५.२०१६
- ६) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई १००६/प्र.क्र. १०६/पापु १४,
दिनांक १६.०५.२०१६
- ७) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई २०१४/प्र.क्र. ४८/पापु १४,
दिनांक ०६.०५.२०१४
- ८) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई २०१६/प्र.क्र. १४३/पापु १४,
दिनांक ०४.०५.२०१६
- ९) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई २०१८/प्र.क्र. २०/पापु १४, दिनांक
१४.०२.२०१८
- १०) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक: टंचाई २०१८/प्र.क्र. २१४/पापु १४,
दिनांक २७.१२.२०१८

प्रस्तावना:-

राज्यातील पिण्याच्या पाण्याची समस्या सोडविण्याच्या कामास गती देण्याच्या दृष्टीने, “पाणी पुरवठा व स्वच्छता” या स्वतंत्र विभागाची स्थापना करण्यात आली आहे. दरवर्षी अपुऱ्या पर्जन्यामुळे किंवा अन्य कारणामुळे, राज्यात ग्रामीण व नागरी क्षेत्रात पिण्याच्या पाण्याची टंचाई निर्माण झाल्यास, त्याबाबत करावयाच्या आवश्यक उपाययोजना राबविणेकरीता संदर्भ क्रमांक ४ व ५ च्या शासन निर्णयानुसार या विभागाने मान्यता दिली आहे. राष्ट्रीय आपत्ती प्रतिसाद निधी (NDRF)/राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधी (SDRF) निकषाव्यतिरिक्त कारणाने निर्माण होणा-या पिण्याच्या पाण्याचा टंचाईच्या निवारणार्थ होणा-या खर्चाच्या पूर्तीबाबत महसूल व वन (मदत व पुनर्वसन) व वित्त विभागाच्या अभिप्रायास अनुसरून पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाच्या अर्थसंकल्पात तरतुद करणे आवश्यक आहे. त्यानुसार NDRF/SDRF निकषाव्यतिरिक्त कारणामुळे संभाव्य पाणी टंचाई कृती आराखडयानुसार टंचाई निवारणासाठी घ्यावयाच्या उपाययोजनांकरिता ग्रामीण व नागरी अशी दोन स्वतंत्र उप लेखाशीर्ष उघडण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

महाराष्ट्र भूजल (विकास व व्यवस्थापन) अधिनियम, २००९ मधील कलम २५ नुसार जेथे पिण्याच्या पाण्याची टंचाई भासण्याची शक्यता आहे अशा क्षेत्रास वर्षाच्या कोणत्याही कालावधीत (अगदी पावसाळ्यातही) पाणी टंचाई क्षेत्र म्हणून घोषित करण्याचे अधिकार जिल्हा प्रशासनाला आहेत.

टंचाई कालावधी राबवविण्यात येणा-या उपाययोजनांसाठी सन २०२१-२२ या आर्थिक वर्षापासून खालील लेखाशीर्षांतर्गत NDRF/SDRF निकषाव्यतिरिक्त इतर कारणामुळे निर्माण होणा-या टंचाई अंतर्गत उपाययोजनांसाठी निधी वितरित करण्यात येईल. त्यामुळे ग्रामीण व नागरी भागासाठी स्वतंत्रपणे निधी मागणी करण्यात यावी.

ग्रामीण भागासाठी लेखाशीर्ष :

मराठी लेखाशीर्ष			इंग्रजी लेखाशीर्ष		
मागणी क्रमांक	वाय-२		Demand No.	Y-2	
मुख्य लेखाशीर्ष	२२१५	पाणी पुरवठा व स्वच्छता	Major Head	2215	Water supply and sanitation
उप मुख्य लेखाशीर्ष	०१	पाणी पुरवठा	Sub Major Head	01	Water Supply
गौण लेखाशीर्ष	१९६	जिल्हा परिषद पंचायत/ संस्थांना सहाय्य	Minor Head	196	Assistance to Zilla Parishad/District Level Panchayats

गटशिर्ष	०२	जिल्हा परिषदांना अनुदान	Group Head	02	Grants to Zilla parishads
उप गटशिर्ष	(०२)(०३)	आकस्मिक पिण्याच्या पाण्याच्या टंचाई निवारणार्थ घेण्यात येणाऱ्या तात्पुरत्या उपाययोजनांसाठी जिल्हा परिषदांना सहायक अनुदान (अनिवार्य) (२२१५ ए१९५)	Sub Group Head	(02)(03)	Grants in aids to Zilla Parishads For temporary Measures to alleviate Emergency Drinking Water Scarcity (Committed) (2215 A195)
उद्दीष्ट	३१	सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	Object	31	Grants in aid (Non Salary)

नागरी भागासाठी लेखाशीर्ष :

मराठी लेखाशीर्ष			इंग्रजी लेखाशीर्ष		
मागणी क्रमांक	वाय-२		Demand No.	Y-2	
मुख्य लेखाशीर्ष	२२१५	पाणी पुरवठा व स्वच्छता	Major Head	2215	Water supply and sanitation
उप मुख्य लेखाशीर्ष	०१	पाणी पुरवठा	Sub Major Head	01	Water Supply
गौण लेखाशीर्ष	१९२	महानगरपालिका / नगर परिषदांना सहाय्य	Minor Head	192	Assistance to Municipalities / Municipal councils
गटशिर्ष	०२	नागरी पाणी पुरवठा व स्वच्छता	Group Head	02	Urban Water Supply and Sanitation
उप गटशिर्ष	(०२)(१३)	आकस्मिक पिण्याच्या पाण्याच्या टंचाई निवारणार्थ घेण्यात येणाऱ्या तात्पुरत्या उपाययोजनांसाठी महानगरपालिका/नगर परिषदांना सहायक अनुदान (अनिवार्य) (२२१५ ए२०९)	Sub Group Head	(02)(13)	Grants in aids to Municipalities / Municipal councils For temporary Measures to alleviate Emergency Drinking Water Scarcity (Committed) (2215 A201)
उद्दीष्ट	३१	सहायक अनुदाने (वेतनेतर)	Object	31	Grants in aid (Non Salary)

SDRF निकषानुसार राज्य आपत्ती व्यवस्थापन निधीमधून Cyclone (चक्रीवादळ), Drought (दुष्काळ), Earthquake (भूकंप), Fire (आग), Flood (पूर), Tsunami (सुनामी), Hailstorm (गारपीट), Landslide (भूस्फलन), Avalanche, Cloud burst (ढग फुटी), Pest attack (कीटक हल्ला), Frost and cold waves या कारणामुळे राज्यात पिण्याच्या पाण्याची टंचाई निर्माण होत असेल तर त्याबाबत झालेल्या खर्चाची निधी मागणी स्वतंत्रपणे करण्यात यावी. सदर १२ SDRF निकषामुळे निर्माण झालेल्या पिण्याच्या पाण्याच्या टंचाई निवारणार्थ राबविण्यात आलेल्या उपाययोजनांसाठी लेखाशीर्ष २२४५ ००९३ व २२४५ २१८५ अंतर्गत निधी वितरीत करण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय, महालेखापाल, मुंबई यांचे संदर्भ क्रमांक : ख.वि/चा-१, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग/यूओआर-७२/२०२०-२१/४५८, दिनांक २२.०२.२०२१, वित्त विभागाच्या सहमतीने व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ८१/व्यय-३ दि. २३.०२.२०२१ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०२२६१६१००९२५२८ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(म. बा. हजारी)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. अध्यक्ष, विधानसभा/मा. सभापती, विधान परिषद, विधानभवन, मुंबई.
२. मा. विरोधी पक्षनेता विधानसभा/विधान परिषद, विधानभवन, मुंबई.
३. सर्व विधान सभा सदस्य/विधान परिषद सदस्य, विधानभवन, मुंबई.
४. मा. राज्यपाल यांचे सचिव.
५. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव.
६. सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.

७. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई-३२.
८. अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव वित्त विभाग/नियोजन विभाग व ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. अपर मुख्य सचिव, महसूल व वनविभाग (मदत व पुर्नवसन), मंत्रालय, मुंबई-३२.
१०. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई.
११. विभागीय आयुक्त, (सर्व).
१२. जिल्हाधिकारी (सर्व).
१३. संचालक, भुजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, पुणे.
१४. जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, (सर्व).
१५. कार्यकारी अभियंता (सर्व) ग्रामीण पाणी पुरवठा /जिल्हा परिषद.
१६. निवड नस्ती (पापु-१४).